

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

PANEVŽIO RAJONO
ŠVIETIMO CENTRAS

Alternatyvusis
ugdymas

Trys mokymosi komunikuoti istorijos: komunikavimo kompetencijos ugdymo(-si) mokykloje patirtis

Metodinės rekomendacijos, 2014 m.

Projektas „Alternatyvusis ugdymas“

Autoriai:

Dr. Giedra Marija Linkaitytė, Dr. Asta Lapėnienė, Vitalija Bujanauskienė, Nijolė Rimkevičienė, Dangira Lukšytė, Vytautas Lapėnas, Kristina Raščiuvienė, Rasa Ramanauskienė, Ramunas Jukna, Diana Trinkūnienė, Petras Leikauskas, Jolanta Martyncevienė, Zita Bartkevičienė, Vita Patinskienė, Auksė Marcinkevičienė, Marija Krutikovienė, Nijolė Gordynecienė, Sergejus Pavlovas, Gražina Suchocka, Darius Trachanavičius, Dalė Mališauskienė

Pasaulyje yra daugybė alternatyviojo ugdymo formų, būdų ir metodų, bet visus juos vienija panašus – **individualaus darbo su vaiku** – principas: kiekvienam mokiniui pritaikoma asmeninė ugdymo programa, pasiekimų stebėjimas, pažangumo įvertinimas. Todėl labai svarbu suprasti, kad alternatyvusis ugdymas nėra alternatyva mokymuisi. Tai alternatyva įprastam ugdymui.

Jūsų dėmesiui – leidinys-metodinės rekomendacijos „**Trys mokymosi komunikuoti istorijos: komunikavimo kompetencijos ugdymo(-si) mokykloje patirtis**“, skirtas švietimo bendruomenei, ieškančiai naujų galimybių tobulinti bendrojo ugdymo mokyklų veiklą. Leidinyje skaitytojai supažindinami su Komunikaciniu modeliu, kurį įgyvendinant siekta komunikavimo kompetencijos ugdymo modeliavimo galimybes pasiūlyti kaip naują mokyklos veiklą.

2009–2010 metais buvo parengtas teorinis Komunikacinis modelis. 2012–2014 metais jį praktiškai įgyvendino trys Lietuvos mokyklos:

- Panevėžio specialioji mokykla (nuo 2014 m. – Panevėžio „Šviesos“ specialiojo ugdymo centras);
- Trakų r. Rūdiškių gimnazija;
- Vilniaus Emilijos Pliaterytės progimnazija.

Talkinant projekto „Alternatyvusis ugdymas“ komandai mokyklos įgyvendino Komunikacinį modelį – telkė dėmesį į inovatyvią veiklą, skirtą vienos iš bendrųjų kompetencijų – komunikavimo – ugdymui ir plėtotei. Rengiant Komunikacinio modelio įgyvendinimo planą remtasi Bendrosiose ugdymo programose numatytais bendrosiomis komunikavimo kompetencijos ugdymo(-si) gairėmis. Svarbu pažymėti, kad sangražos dalelytė „si“ buvo esminė projektuojant komunikavimo procesus, nes buvo susitarta, kad į komunikavimo kompetencijos plėtrą įsijungs visi modelio diegimo dalyviai: „Alternatyviojo ugdymo“ projekto komanda, mokyklų komandos ir jų bendruomenių nariai (mokiniai, tėvai ir mokytojai).

Dalyvaujantieji Komunikacinio modelio įgyvendinime inicijavo naujas komunikacines veiklas, sudarė galimybes analizuoti vykstančius komunikacijos procesus mokykloje ir juos vertinti praturtinant ugdymo(-si) procesą naujomis sąveikos tarp mokinių, mokytojų, tėvų ir kitų mokyklos bendruomenės grupių formomis. Veiklos planuotos ir diegtos pagal keturis skirtingus komunikacijos organizavimo modelius, kurių pagalba gerinta verbalinė ir neverbalinė vidinė ir išorinė mokyklos komunikacija, mokytasi konstruktyviai valdyti ir spręsti konfliktus, sudarytos galimybės ugdytis ne tik komunikavimo, bet ir komandinio darbo, lyderystės gebėjimus.

Dalyvių veiklose numatytas nuoseklus komunikacinių gebėjimų ugdymas, sudarant galimybę visiems mokytis ir įgyti naujų įgūdžių. Planuojant veiklas buvo parenkamos tokios, kurių metu mokyta(-si):

- priimti žinutes ir suprasti kitų dalyvių tikslus;
- analizuoti, lyginti, išsivaizduoti, pajauti žodinius ir nežodinius (ženklai, simboliai, gestai, mimika, judesiai, piešiniai, paveikslai, nuotraukos, schemas, lentelės, gamtos vaizdai, muzikos garsai ir kt.) pranešimus ir žinutes;
- interpretuoti ir vertinti žinutėse ir pranešimuose pateikiamą informaciją;
- tinkamai perteikti savo mintis rašant žinutes ir įvairius pranešimus;
- apmąstyti priimamus ir siunčiamus pranešimus;
- gebėti naudotis šiuolaikinėmis komunikavimo priemonėmis (kompiuteris, telefonas).

Projekto „Alternatyvusis ugdymas“ komanda siekė padėti dalyviams sužinoti ir suprasti, kaip vyksta komunikacijos procesai, kodėl komunikacijos sėkmė priklauso nuo atsižvelgimo į adresatą, jo komunikavimo tikslus, situaciją ir priemones, kokie būdai ir priemonės tinka konkrečioje komunikacinėje situacijoje, kaip tikslingai rasti, įvertinti ir apdoroti informaciją naudojantis šiuolaikinėmis technologijomis, kodėl svarbus kalbos taisyklingumas ir tikslumas, kokie yra jų pačių gebėjimo komunikuoti pranašumai ir spragos.

Šiose metodinėse rekomendacijose pateikiami trys pedagoginės komunikacinių gebėjimų ugdymo atvejai. Šie pavyzdžiai atspindi Komunikacinio modelio diegime dalyvavusių mokyklų, papildžiusių savo veiklą komunikacinių gebėjimų ugdymo naujovėmis, patirtį.

Pirmojoje leidinio dalyje skaitytojams pateikiami teoriniai ir vadybiniai komunikavimo kompetencijos alternatyviojo ugdymo pagrindai. Tai naudinga medžiaga atsakingiesiems už mokyklos vadybą, nes joje pagrindžiamas Bendrųjų ugdymo programų apraše numatytas komunikavimo kompetencijos ugdymo integralumas.

Antrojoje dalyje aprašomi mokyklų gerosios patirties pavyzdžiai, kuriuos apibendrina ir aprašė mokyklų komandos. Nors projekto tikslai, uždaviniai, darbų planai ir įvadiniai renginiai visoms trimis mokykloms buvo vienodi, jų pateikti veiklos paveikslai skiriasi. Atidus skaitytojas atskirs du gerosios patirties aprašymo stilius: meninį, kai autoriai pasakoja savo išgyvenimus, ir

mokslinį, kai pateikiamas veiklos planas ir paaiškinama, ką ir kaip mokyklų komandos buvo numačiusios daryti. Ši dalis gali sudominti mokytojus. Meninis aprašymas sukels naujų idėjų, o mokslinis – sužadins norą pasinaudoti sėkmingai įgyvendintos naujovės patirtimi.

Trečiojoje leidinio dalyje tyrėjų grupė dalijasi savo išvalgomis, kurias padarė apibendrinusi Komunikacinio modelio įgyvendinimo stebėsenos rezultatus. Šio leidinio rengimas priskirtinas prie rašytinės jo autorių komunikacijos gebėjimų plėtotės, nes jo sudarytojai laikėsi pagrindinės komunikacijos sėkmę užtikrinančios sąlygos – tekstas, kuriuo pateikiama informacija, turi išlikti autentiškas. Siekiama, kad jis taptų žinute skaitytojui ir galimybe jam pačiam išitraukti į alternatyviojo ugdymosi procesą teikiant grįžtamąjį ryšį projekto „Alternatyvusis ugdymas“ komandai.

Leidinyje nurodyti komunikacinės kompetencijos sandai – žinios, įgūdžiai ir nuostatos – tapo gairėmis planuojant mokyklų projektines veiklas, rengiant įvairių renginių ir seminarų darbotvarkes, kuriant komunikacinių gebėjimų ugdymo metodikas, parenkant ir pritaikant priemones, vykdant stebėseną ir analizuojant ir vertinant pasiekimus. Šiomis gairėmis remtasi ir parenkant tris pagrindinius kelius, kuriais buvo įgyvendinamos naujovės: mokymosi, patyrimo ir sąveikos.

Mokymosi kelias. Einant juo buvo mokomasi keisti bendravimo stilių: ir mokytojo, ir mokinio sąveikos pobūdį ir vaidmenis. Juo siekiama, kad mokinys mokymo procese būtų aktyvus, o mokytojas – partneris, pagalbininkas, patarėjas; mokytojo ir mokinių santykiai grindžiami pasitikėjimu. Kuriam mokymosi aplinka, kurioje mokinys jaustųsi saugus, galėtų drąsiai pasakyti savo nuomonę, nebūtų žeminimas dėl kalbos klaidų ar kitų trūkumų. Komunikacinių kompetencijų ugdymui taikytos dvi priemonės: mokinio ir mokytojo mokymosi pasiekimų sutarčių sudarymas ir vykdymas (spalvotų žinučių rašymas virtualiame dienoraštyje).

Patyrimo kelias. Juo keliaujantiems buvo kuriamos asmeninio patyrimo galimybės ir skatinamas sąmoningas pažinimas. Šiame kelyje buvo bandoma išlaikyti tinkamą intuityvaus suvokimo, asmeninio patyrimo ir sąmoningo pažinimo (žinios apie komunikacijos procesus) santykį. Mokiniam sudarytos galimybės mokytis bendrauti stebint mokytojo, draugų, tėvų elgesį. Taip palaiptai tarsi savaimė lavinami komunikavimui svarbūs įgūdžiai, nes intuityviai jaučiama, kas kada tinka, o vėliau – vis geriau suvokiama komunikacinio proceso logika. Šiame kelyje komunikacinės kompetencijos ugdytos rengiant klasių paraiškas dalyvauti modelio diegime ir vykdant išipareigojimus, vedant aktyvius mokyklos bendruomenės susirinkimus, sudarant darbo grupes, taikant dailės terapijos elementus refleksijos ir grįžtamojo ryšio įgūdžių gerinimui.

Sąveikos kelias. Jame inicijuota bendra mokytojų, tėvų ir mokinių veikla ir laikytasi nuostatos, kad geriausi rezultatai pasiekiami tada, kai mokytojas kartu su mokiniais ir jų tėvais sukuria aktualias, juos dominančias komunikacines situacijas, naudoja įvairią medžiagą ir komunikavimo priemones ir taiko įvairius mokymosi būdus (mokymasis bendradarbiaujant, probleminės diskusijos ir kt.). Komunikaciniai gebėjimai pasirinkusiems šį kelią ugdyti pasirašant ir vykdant mokymosi sutartis ir rengiant bendras akcijas.

Kviečiame plačiau susipažinti su leidiniu „**Trys mokymosi komunikuoti istorijos**“. Norintiems gauti daugiau informacijos apie jį ar apie Komunikacinio modelio įgyvendinimą, prašome kreiptis el. paštu info@alternatyvusisugdymas.lt.

Metodinės rekomendacijos parengtos vykdant Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centro projekto „Alternatyvusis ugdymas“ veiklas (2012–2015 m.). Projekto partneris – Panevėžio rajono švietimo centras.